

Utviklingen i mottakere av arbeidsavklaringspenger og personer med nedsatt arbeidsevne per 31. mars 2020

Notatet er skrevet av Eirik Grønlien eirik.gronlien@nav.no, 15.4.2020.

Sammendrag

Antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger ved utgangen av mars 2020 var på 118 100. Det innebærer at 3,4 prosent av befolkningen i alderen 18-66 år mottok arbeidsavklaringspenger på dette tidspunktet. Antall personer som mottok arbeidsavklaringspenger har økt med rundt 3 200 personer i løpet av første kvartal 2020, tilsvarende 2,7 prosent økning. Sammenliknet med året før er antall mottakere redusert med 4 700, en nedgang på 3,8 prosent.

Ved utgangen av første kvartal var det 183 300 personer i alderen 18-66 år registrert med nedsatt arbeidsevne. Dette er stabilt fra samme tid i fjor, men viser en økning i løpet av første kvartal på rundt 3 400 personer, tilsvarende 2 prosent. Andelen personer med nedsatt arbeidsevne som mottar arbeidsavklaringspenger er ved utgangen av første kvartal på 62 prosent, en nedgang på 2 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2019. Andelen personer med nedsatt arbeidsevne som mottar uføretrygd ligger på 11 prosent, en økning på ett prosentpoeng fra samme periode i 2019.

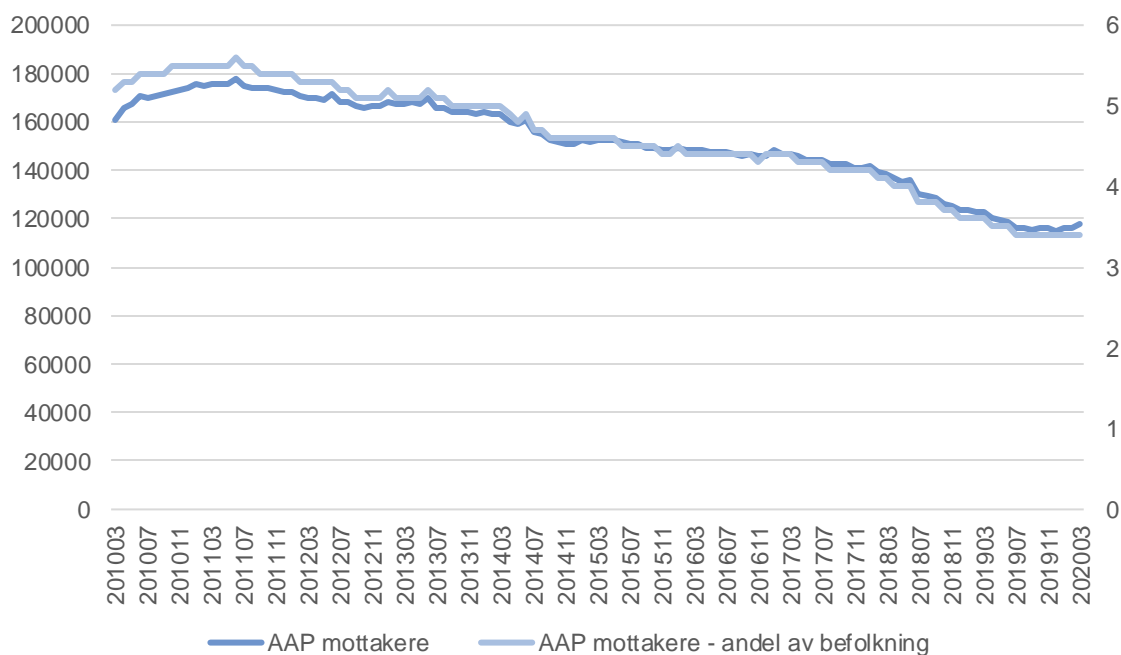
Økning i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger

Antallet personer som mottar arbeidsavklaringspenger ble redusert kraftig i løpet av 2018 og nedgangen fortsatte i store deler av 2019 før det stabiliserte seg mot midten av året. I løpet av de tre første månedene i 2020 er antallet økt med rundt 3 200 personer slik at antallet personer som mottar arbeidsavklaringspenger ligger ved utgangen av mars 2020 på 118 100. Dette er en nedgang på 4 700 fra mars 2019. Reduksjonen skyldes først og fremst strengere vilkår for innvilgelse av førstegangssøknad (Lande, 2019), og forlengelse ut over ordinær periode på 4 (3) år¹. Dette kommer i tillegg til en generell nedgang over tid, fra en topp rundt 2011. Stabilisering mot slutten av 2019, etterfulgt av en økning så langt i 2020 henger mest sannsynlig sammen med en reduksjon i antall mottakere med lang varighet, at personer kommer tilbake på ytelsen etter endt karenperiode samt endringer i regelverk grunnet koronaepidemien² som påvirker beholdningen i mars 2020. Andelen mottakere av arbeidsavklaringspenger som prosent av befolkningen lå ved utgangen av mars på 3,4 prosent. Dette er en reduksjon på 0,2 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2019. Andelen har holdt seg stabil gjennom store deler av 2019 og så langt i 2020.

¹ Fra 2018 kan AAP «gis så lenge det er nødvendig for at medlemmet skal kunne gjennomføre fastsatt aktivitet med sikte på å komme i arbeid, se § 11-7, men likevel ikke lenger enn tre år.» Før regelverksendringen ble AAP vanligvis innvilget for ett av gangen, men ikke mer enn fire år. Både før og etter regelverksendringen kan AAP unntaksvis innvilges for mer enn 4 år (les mer her; <https://www.nav.no/no/person/arbeid/sykmeldt-arbeidsavklaringspenger-og-yrkesskade/endinger-i-reglene-for-arbeidsavklaringspenger-aap-fra-1.januar-2018>).

² Koronaviruset har ført til endringer i regelverket for AAP. Dette gjelder spesielt muligheten for forlengelse ut over ordinær vedtaksperiode. Dette fører sannsynligvis til redusert avgang. Effekten av endringene vil bare delvis påvirke beholdningen i mars 2020, men vil sannsynligvis i større grad påvirke avgangen i april og senere. Foreløpig vil nye regler for AAP være gjeldende ut 2020 så fremt de ikke blir opphevet på et tidligere tidspunkt (les mer her; <https://www.nav.no/no/person/innhold-til-person-forside/nyttig-a-vite/sporsmal-og-svar-i-forbindelse-med-koronaviruset/privatperson-hva-gjelder-i-min-situasjon#chapter-26>)

Figur 1: Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger (venstre akse) og andel av befolkningen (høyre akse), i alderen 18-66 år. Antall. Alder. Mars 2010 til mars 2020

Kilde: NAV

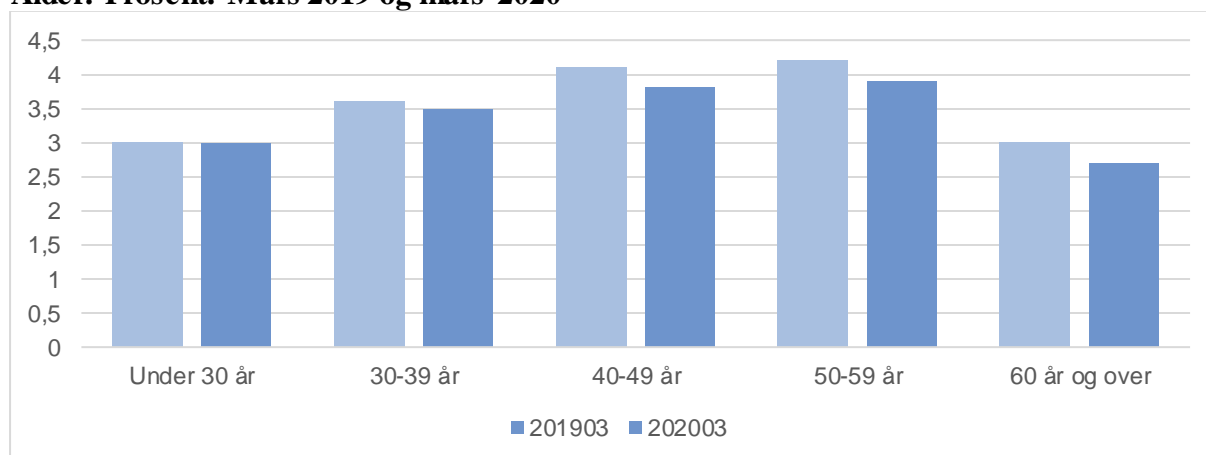
Økning for alle aldersgrupper

Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger er økt for alle aldersgrupper i løpet av første kvartal. Størst er økningen for de i aldersgruppen 50 til 59 år hvor antall mottakere er økt med 650 personer, tilsvarende 2 prosent. Den relative økningen er derimot størst blant de yngre aldersgruppene. Hos de i aldersgruppen under 20 år er det en økning på 16 prosent, tilsvarende 180 personer i absolutte tall. For de i aldersgruppen 20 til 24 år er økningen på 5 prosent, eller 590 personer. Personer i aldersgruppen 40-49 og 50-59 år utgjør fortsatt den største andelen mottakere. Over tid har reduksjonen i denne gruppen vært noe høyere blant de i aldersgruppen 50-59 år, noe som har medført at det fra og med første kvartal 2019 har vært omtrent like mange mottakere i disse aldersgruppene. Ved utgangen av mars 2020 mottok 27 600 personer i aldersgruppen 40-49 år AAP, mens antallet for aldersgruppen 50-69 år var 27 700. Dette er første gang aldersgruppen 50 til 59 går forbi de i gruppen 40 til 49 år.

Målt som andel av befolkningen mottar rundt 3,9 prosent av de i gruppen 50 til 59 år AAP, mens andelen for de i gruppen 40 til 49 år ligger på 3,8 prosent. Andelen i aldersgruppen 60 til 66 ligger på 2,7 prosent. Andelen er redusert med 0,3 prosentpoeng i løpet av de siste 12 månedene for disse aldersgruppene. For aldersgruppen 25 til 29 og 30 til 39 år ligger andelen

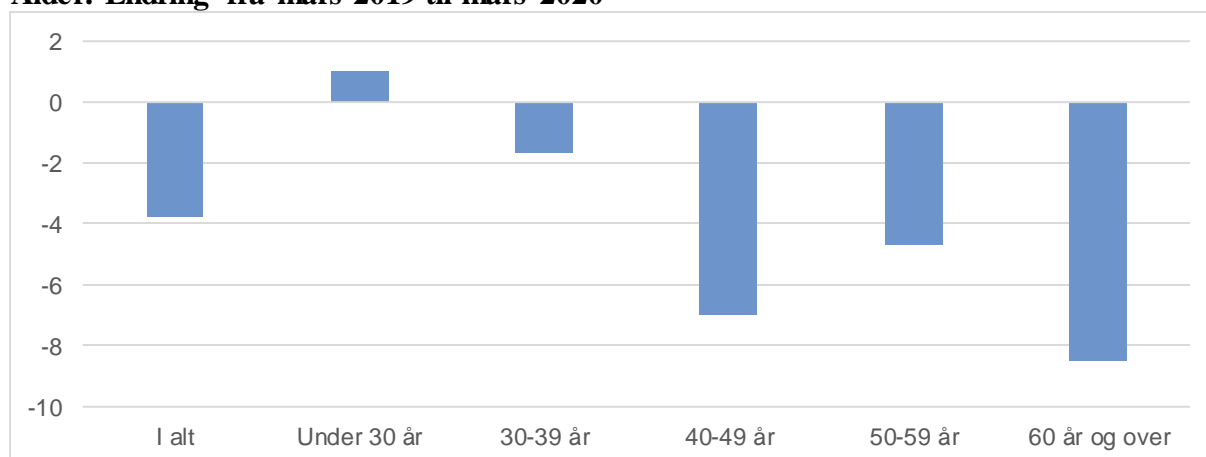
på henholdsvis 3,4 og 3,5 prosent, som er omtrent stabilt fra samme tid i 2019. For de yngre aldersgruppene er andelen økt noe, dette gjelder spesielt de i aldersgruppen under 20 år hvor 1 prosent av befolkningen nå mottar AAP, mot 0,8 prosent på samme tid i fjor.

Figur 2: Andel av befolkningen (18-66 år) som mottar arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Prosent. Mars 2019 og mars 2020

Kilde: NAV

Figur 3. Prosentvis endring i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Endring fra mars 2019 til mars 2020

Kilde: NAV

Den viktigste årsaken til reduksjonen over tid har vært regelverkendringen innført 1. januar 2018. Denne har hatt en tydelig effekt på alle aldersgrupper, men er klart størst for de eldre aldersgruppene. Reduksjonen kan også delvis henge sammen med reduksjonen i arbeidsledigheten i tilsvarende periode samt en generell trend med færre mottakere over tid. Økning i ledigheten har en tendens til å ramme hardere de med en svak tilknytning til arbeidslivet, som ofte vil kunne være personer med nedsatt arbeidsevne (Kalstø og Kann 2018).

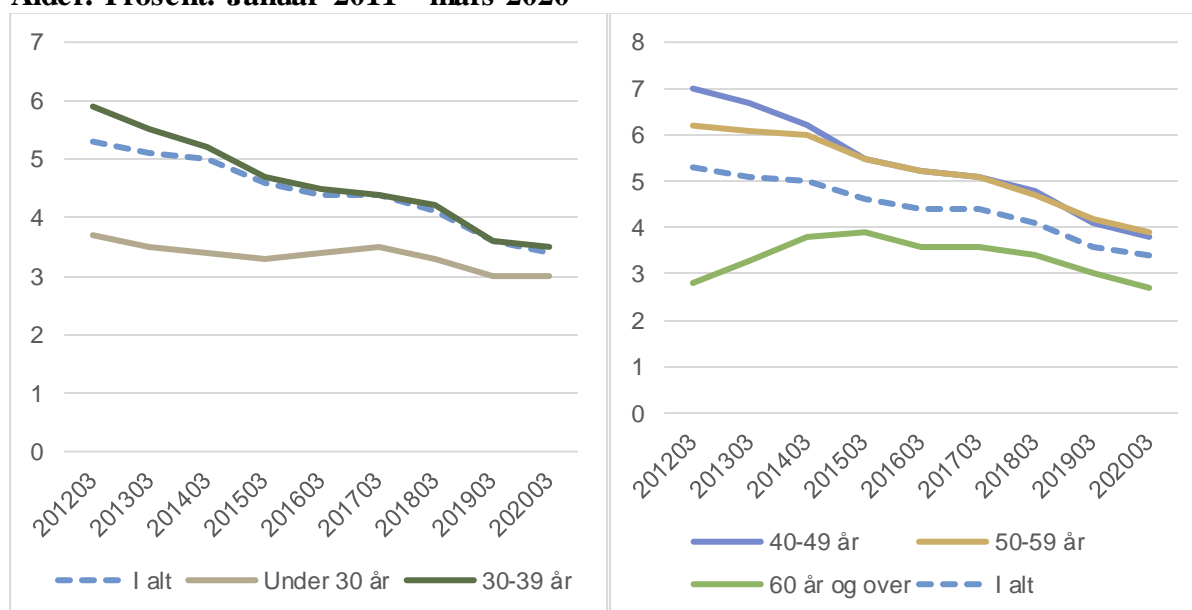
En medvirkende årsak over tid er også at antallet i aldersgruppen 30 til 59 år som andel av den totale befolkning i aldersgruppen 18 til 66 er redusert etter 2014.

Ettersom yngre personer av naturlige årsaker i gjennomsnitt vil ha noe kortere varighet på ytelsen vil det kunne tilsi at de i noe mindre grad er påvirket av regelverksendringene i 2018. Det er spesielt blant de med lang varighet hvor vi ser en økt avgang fra ordningen. Dette gjelder spesielt personer som mottar eller vurderes for §11-12, noe som først vil være aktuelt etter 4 år³. Samtidig har vi tidligere sett at unge personer med nedsatt arbeidsevne har mindre utdanning og yrkeserfaring enn jevnaldrende, og at dette kan påvirke varigheten på AAP og redusere overgangen til arbeid (Bragstad og Sørbo 2014). Frem til 2016 så vi også en større økning blant personer under 30 år med psykiske lidelser enn vi gjorde for andre lidelser. Etter toppen i 2016 ble antallet redusert for begge grupper, men etter regelverksendringene har nedgangen vært større blant dem med andre lidelser. Det innebærer at antall med psykiske lidelser økte frem mot 2016, og at andelen av totalt antall mottakere har økt ytterligere som en konsekvens av en lavere reduksjon i perioden etter. Dette gjenspeiles i at andelen unge med psykiske lidelser er økt med i underkant av 2 prosentpoeng mellom 2014 og 2019. Personer med psykiske lidelser har i gjennomsnitt en marginalt lengre varighet på ytelsen, noe som kan være med på å forklare at nedgangen er noe mindre for dem under 30.

Det siste kvartalet har antall personer som mottar AAP økt, etter en periode med stabilitet mot slutten av 2019. Økningen kan i stor grad tilskrives personer som tidligere har mottatt AAP og som nå kommer tilbake. NAV fører ingen eksakt statistikk over personer som kommer tilbake etter endt karenperiode i hht. ftrl §11-31, men vi må anta dette gjelder en betydelig andel av de som nå kommer tilbake. Av de som starter på ytelsen i 2020 vil så mange som 40 prosent ha mottatt AAP tidligere. De aller fleste av disse vil før tilgang i 2020 ha vært registrert med nedsatt arbeidsevne uten kjent ytelse. De vil i mindre grad ha hatt arbeidsinntekt eller andre ytelser fra NAV. Det tyder på at personer som kommer tilbake etter endt karenperiode med større sannsynlighet har hatt mindre inntekt i perioden før nytt vedtak om AAP, enn de hadde mens de mottok AAP. Vi vil ikke kunne kontrollere for sosialhjelp mottatt i en karenperiode, før tall for sosialhjelp foreligger våren 2020.

³ Fra og med 2018 er ordinær periode redusert fra 4 til 3 år. Dette gjelder derimot utelukkende nye saker, hvor førstegangsvedtak er fattet etter 1. januar 2018. Dette innebærer blant annet at personer som vurderes for §11-12 vil kunne ha en reell varighet som er lenger enn 3 år, samt at de første sakene som vil påvirkes direkte av reduksjonen fra 4 til 3 år først når enden på ordinær periode i starten av 2021.

Figur 4. Andel av befolkningen (18-66 år) som mottar arbeidsavklaringspenger. Andel. Alder. Prosent. Januar 2011 – mars 2020

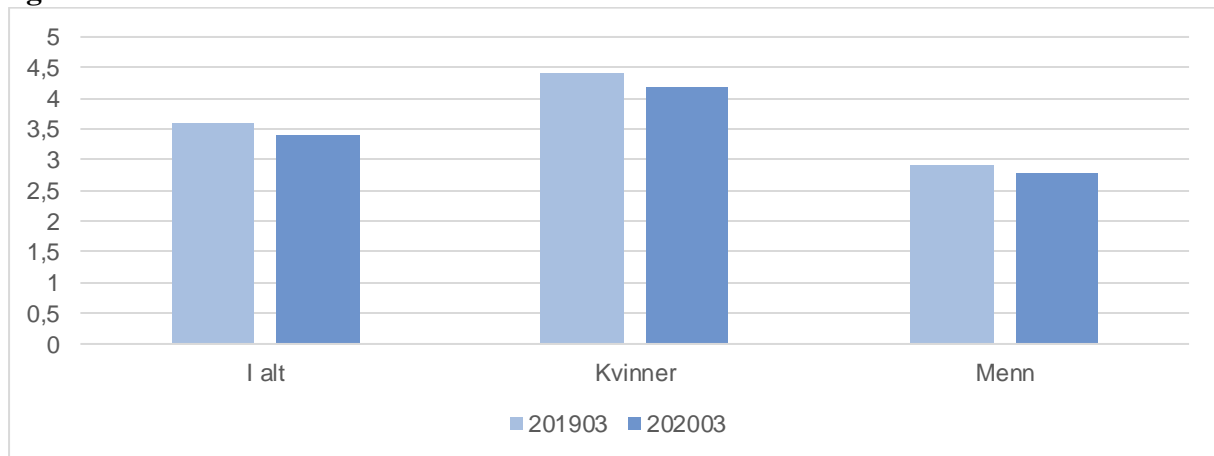

Kilde: NAV

Flere mottakere av arbeidsavklaringspenger både blant menn og kvinner

Så langt i 2020 er antall kvinner som mottar AAP økt med 1 800, mens antall menn er økt med 1 300. Dette tilsvarer en økning på 3 prosent for begge kjønn. De siste 12 månedene er antall kvinner redusert med 2 900, mens antall menn er redusert med 1800. Også her er den relative endringen lik, tilsvarende en nedgang på 4 prosent. Flertallet av personer som mottar AAP er fortsatt kvinner med i underkant av 60 prosent av det totale antall mottakere. Fordelingen mellom kjønnene har holdt seg relativt stabil de siste 12 månedene etter at vi i 2018 så en større relativ reduksjon for kvinnene. Ved utgangen av mars 2020 var 4,2 prosent av kvinner og 2,8 prosent av menn i alderen 18-66 år mottakere av arbeidsavklaringspenger (figur 5). Dette er en økning på 0,1 prosentpoeng for begge kjønn. Kjønnfordelingen gjenspeiler situasjonen for sykefravær og uføretrygd (Kalstø og Kann 2018).

Figur 5. Andel av befolkningen med arbeidsavklaringspenger. Andel. Kjønn. Mars 2019 og mars 2020.

Kilde: NAV

Stor økning i Rogaland, fortsatt flest mottakere i sør

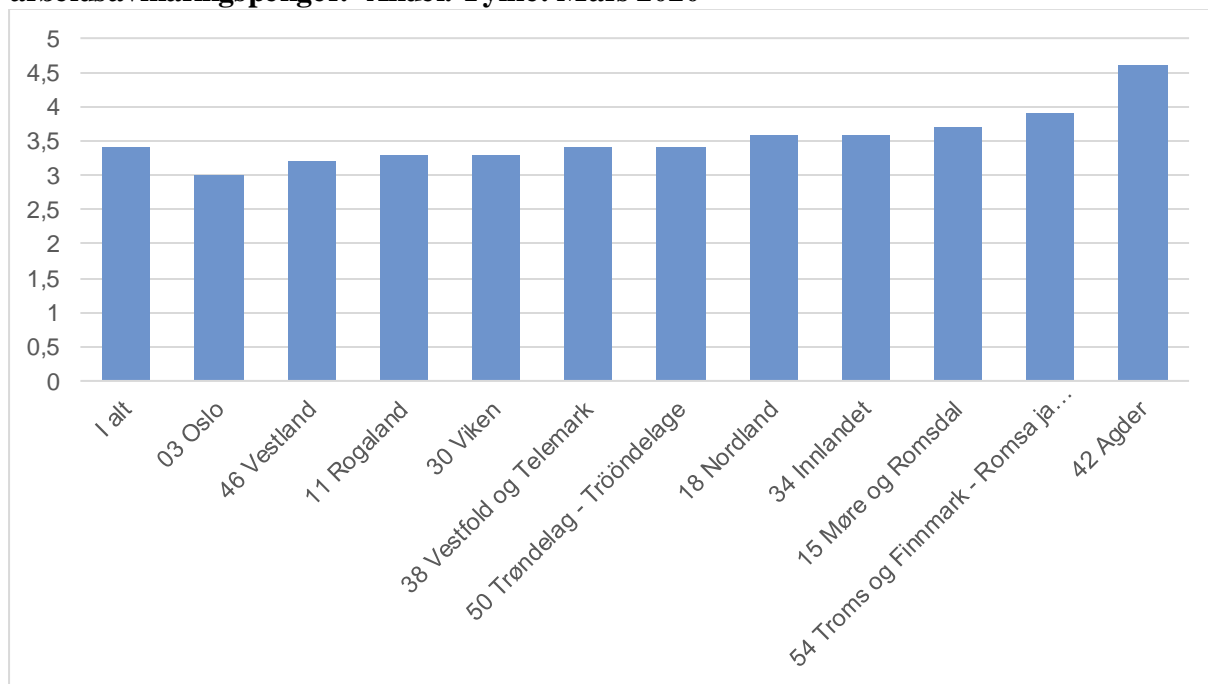
Så langt i 2020 har antall mottakere økt i alle fylker. Størst økning i absolutte tall ser vi i Viken hvor antall personer registrert med AAP er økt med 600. Etter fylkessammenslåingen utgjør derimot AAP mottakere i Viken rundt 22 prosent av alle registrerte mottakere. Den største relative økningen ser vi i Rogaland, hvor antallet er økt med 500 personer, eller tilsvarende 5 prosent fra desember 2019. Rogaland er også det eneste fylket hvor vi ser en betydelig økning i antall mottakere i løpet av det siste året.

Ny fylkesfordeling fra og med 2020 har bare delvis bidratt til å endre forholdet mellom regionene, det er fortsatt slik at fylkene i sør og fylkene i nord har høyest andel mottakere målt mot befolkningen i aldersgruppen 18 til 66 år. Agder har ved utgangen av mars 2020 4,6 prosent av befolkningen registrert som mottakere av AAP, deretter følger Troms og Finnmark med 3,9 prosent. Oslo og Vestland har den laveste andelen med henholdsvis 3 og 3,2 prosent. Det er delvis det samme mønsteret vi tidligere har sett for uføretrygd, hvor Østfold og Aust-Agder var fylkene med høyest andel uføretrygdete, mens Akershus og Oslo hadde lavest andel (Ellingsen 2019).

Samtidig som vi har sett en stabilisering i løpet av 2019, etterfulgt av en økning så langt i 2020, har vi for store deler av denne perioden sett en fortsatt økning i antall personer på uføretrygd (Ellingsen 2019). Dette kan henge sammen med at personer som har gått gjennom karenperiode i liten grad har mottatt uføretrygd, samt at det er en viss forsinkelse mellom avgang fra AAP og tilgang på uføretrygd, noe som kan medføre at stabiliseringen i antall

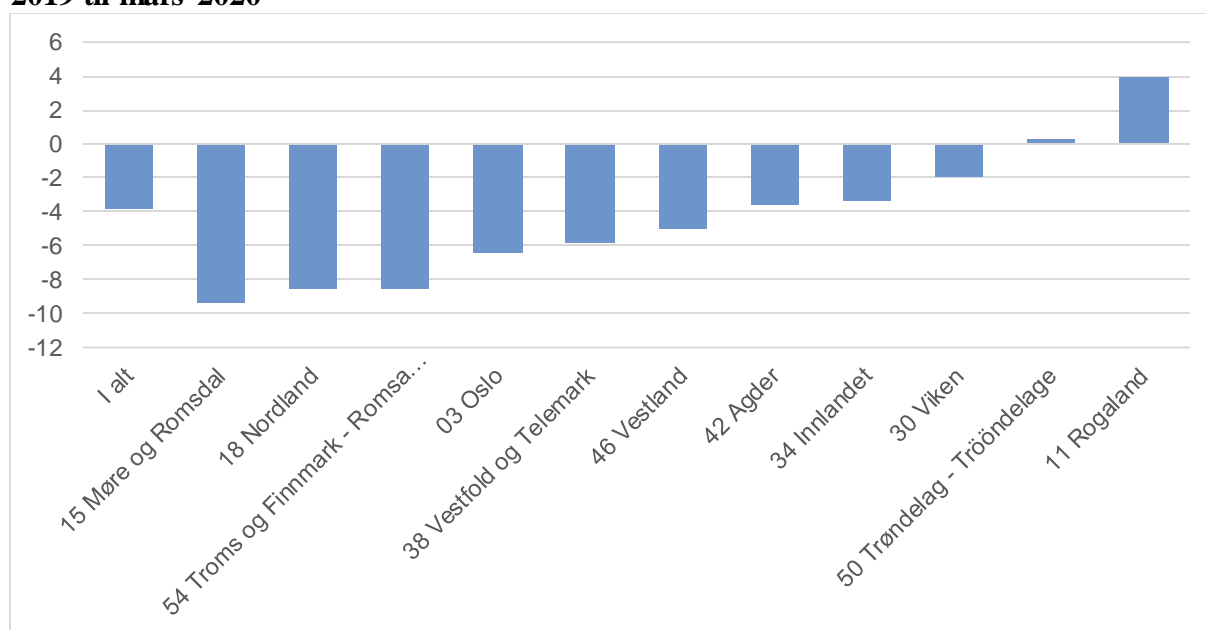
mottakere av AAP og redusert avgang, først noe senere vil gi utslag i lavere overgang på uføretrygd.

Figur 6. Andel av befolkningen (18-66 år) som er mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andel. Fylke. Mars 2020

Kilde: NAV

Figur 7. Prosentvis endring i mottakere av arbeidsavklaringspenger. Andel. Fylke. Mars 2019 til mars 2020⁴

Kilde: NAV

Fortsatt flest personer med psykiske lidelser

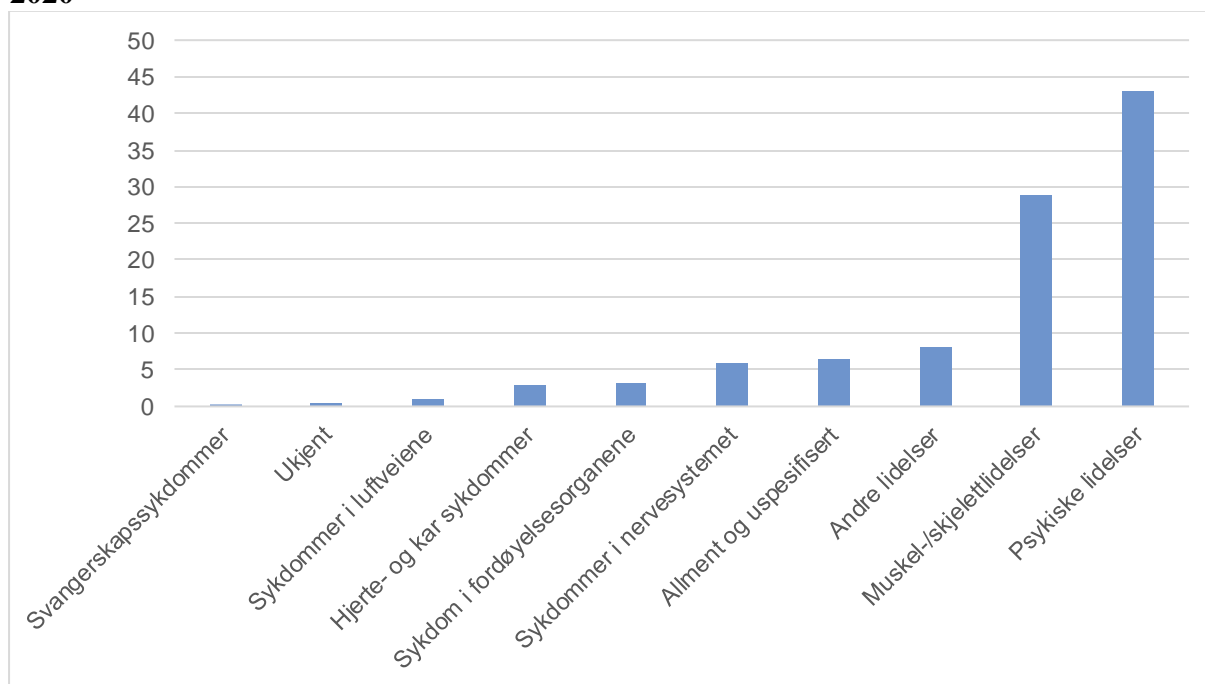
Den vanligste medisinske årsaken til nedsatt arbeidsevne blant personer som mottar arbeidsavklaringspenger er psykiske lidelser. Ved utgangen av mars 2020 hadde hele 43 prosent en eller annen form for psykisk lidelse, en økning på 1 prosentpoeng fra året før. Rundt 46 prosent av dem som lider av psykiske lidelser, lider av såkalte angst og depressive lidelser⁵. Denne underkategorien av psykiske lidelser som andel av totalt antall mottakere med psykiske lidelser, øker med alderen og er høyest for mottakere i aldersgruppen 60 år og over (Vedlegg C). De resterende fordeler seg på andre psykiske lidelser og lettere psykiske lidelser (henholdsvis 25 % og 28 %). For aldersgruppen 18 til 24 år fordeles personer med psykiske lidelser relativt likt mellom de tre underkategoriene, men det er en klar tendens til at andelen med angst og depressive lidelser øker for hver alderskategori, mens andelen med andre psykiske

⁴ Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag slo seg sammen til Trøndelag fra og med 1.1.2018. I denne figuren har vi slått sammen tallene for Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag for desember 2017 for å kunne sammenligne med Trøndelag i desember 2018.

⁵ For arbeidsavklaringspenger benyttes icpc2 diagnosekoder. I publisert statistikk består hovedgruppen psykiske lidelser av lettere psykiske lidelser (P02, P04, P06-P10, P20, P25, P27-P29, P75, P78, P79, P82 og P99), angst og depresjon (P01, P03, P74, P76 og P77) og andre psykiske lidelser (P05, P11-P13, P15-P19, P22-P24, P70-P73, P80, P81, P85, P86 og P98). Hovedgruppen muskel og skjelettlidelser består av Nakke-, skulder og armlidelser (L01, L08, L09, L10, L11, L12, L83, L92), ryggidelser (L02, L03, L84, L85, L86) og andre muskel- og skjelettlidelser (L04, L05, L07, L13, L14, L15, L16, L17, L18, L19, L20, L26, L27, L28, L29, L30, L34, L35, L37, L38, L40, L45, L47, L52, L54, L55, L59, L66, L70, L71, L72, L73, L74, L75, L76, L77, L78, L79, L80, L81, L82, L87, L88, L89, L90, L91, L93, L94, L95, L96, L97, L98, L99).

lidelser reduseres. Såkalte lettere psykiske lidelser holder seg noe mer stabilt rundt 30 prosent uavhengig av aldersgruppene.

Figur 8. Mottakere av arbeidsavklaringspenger etter diagnose. Prosentfordeling. Mars 2020

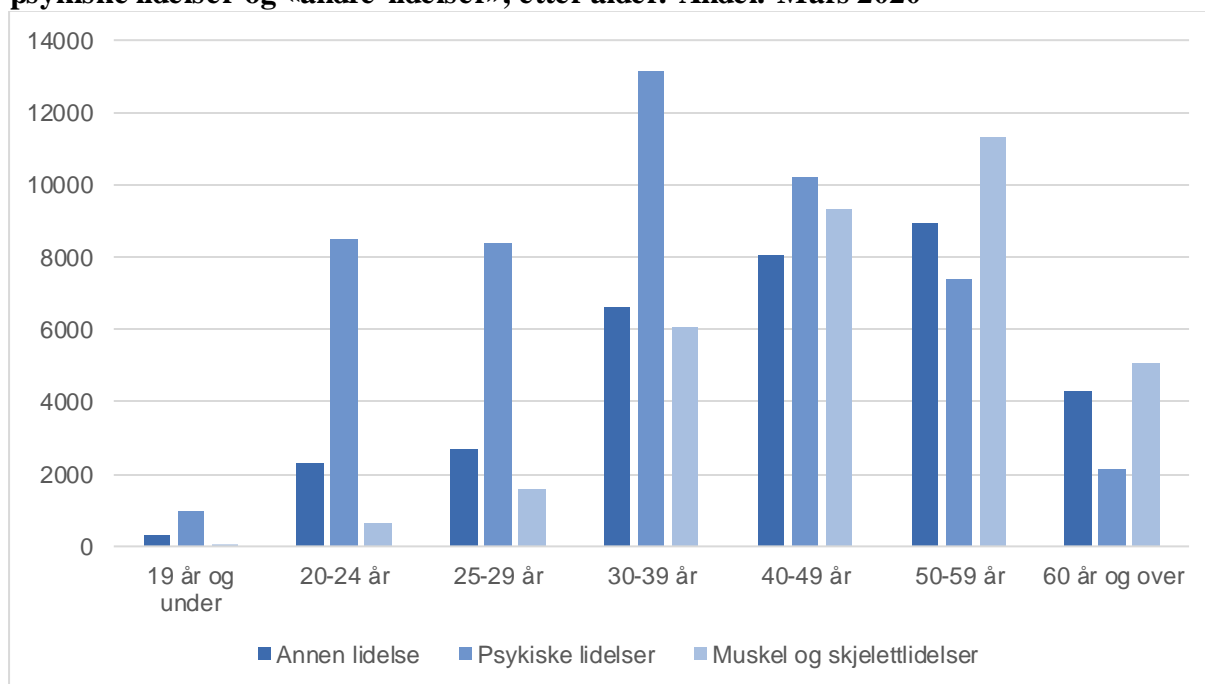
Kilde: NAV

Etter psykiske lidelser er muskel- og skjelettlidelser den vanligste diagnosegruppen. I underkant av 29 prosent av alle AAP mottakere er registrert med en muskel- og skjelettdiagnose. Andelen er redusert med rundt 0,5 prosentpoeng det siste året. Av disse vil rundt 55 prosent ha såkalte andre muskel- og skjelettlidelser, mens de resterende fordeler seg på nakke-, skulder- og armlidelser, og ryggidelser (henholdsvis 21 % og 24 %).

Det er stor variasjon mellom aldersgruppene i hvilken diagnose som forekommer oftest (se figur 9). Blant de i aldersgruppen under 30 år er hele 70 prosent registrert med psykisk lidelse. For de 30 år og eldre ligger andelen på 36 prosent. I aldersgruppen 40-49 år ligger andelen med psykiske lidelser tett opp mot andelen med muskel- og skjelettlidelser, på henholdsvis 37 og 34 prosent. For de eldre aldersgruppene overtar muskel- og skjelettlidelser som den hyppigste diagnosen. For de i aldersgruppen 60 år og over ligger andelen i denne diagnosegruppen på 44 prosent, mens bare 19 prosent har diagnosen psykisk lidelse. Det er også i denne aldersgruppen hvor flest personer har en annen diagnose enn psykiske lidelser og muskel- og skjelettsykdommer. Det er spesielt hjerte- og karsykdommer (8 %), samt andre lidelser (12 %)

inkludert diabetes type 2 og sykdommer i luftveiene (3 %), hvor andelen ligger høyere for den eldste aldersgruppen.

Figur 9. Mottakere av arbeidsavklaringspenger med muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser og «andre lidelser», etter alder. Andel. Mars 2020

Kilde: NAV

Kraftig økning i tilgang 1. kvartal

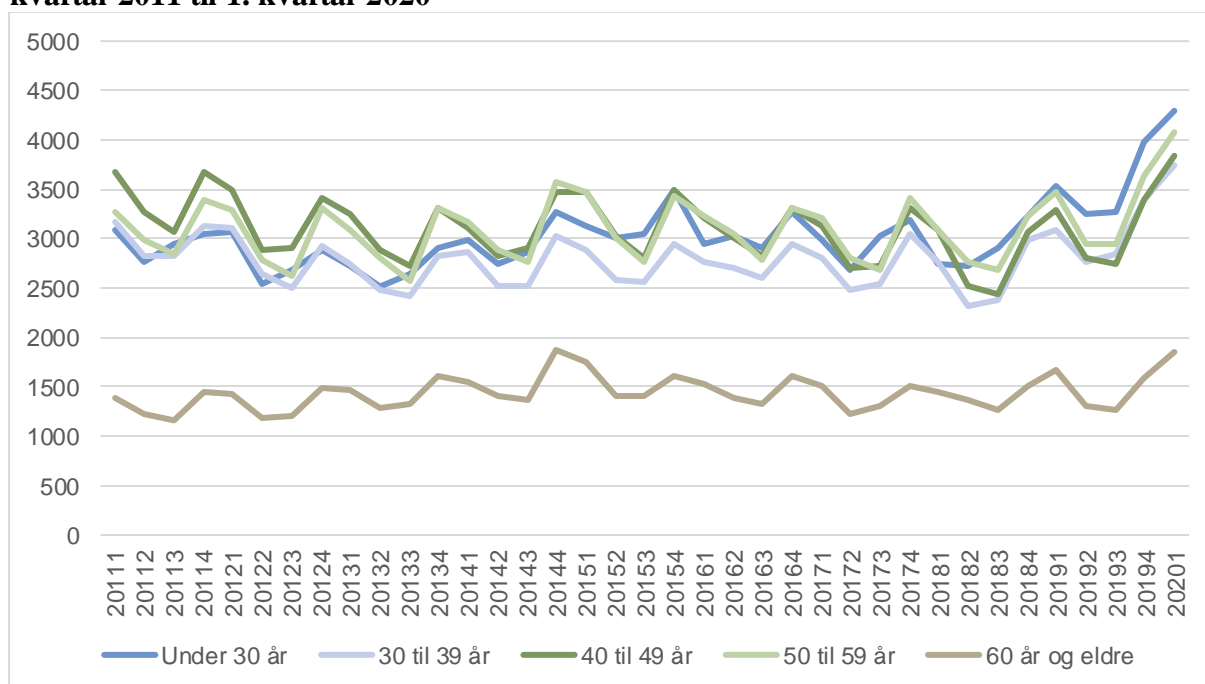
I løpet av første kvartal 2020 var tilgangen⁶ til AAP rundt 17 800, en økning på mer enn 2 700 personer fra tilsvarende periode i 2019. Tilgangen i første kvartal er den høyeste tilgangen for noen enkeltperiode siden innføringen av ordningen i 2010. Tidligere var fjerde kvartal 2019 perioden med høyest tilgang. Det medfører også at tilgangen de siste 12 måneder har vært høyere enn for noen enkelt periode siden 2010⁷. Totalt var det 59 900 tilganger i løpet av de siste 12 månedene, en økning på nær 7 500 målt mot tilsvarende periode året før. Tilgangen

⁶ Nye mottakere av arbeidsavklaringspenger (tilgang) en gitt måned er i dette notatet definert som: Personer som mottok arbeidsavklaringspenger ved utgangen av måned t, men ikke i måned t-1 og t-2. Antall som sluttet å motta arbeidsavklaringspenger (avgang) en gitt måned er definert som: Personer som mottok arbeidsavklaringspenger ved utgangen av måned t men ikke i måned t+1 og måned t+2. Dette medfører at en person i teorien kan ha flere ulike tilganger og avganger i løpet av en periode. Tilgangs og avgangsstatistikk betegner derfor ikke unike individer, men er et statistisk mål for tilstrømning og frafall fra ordningen.

⁷ Nær 160 000 personer ble i mars 2010 konvertert over på nytt regelverk. Det innebærer at tilgangen på ytelsen reelt sett var høyere i 2010. Langt de fleste hadde derimot mottatt annen tilsvarende ytelse i forkant.

øker for alle aldersgrupper, men målt mot tilsvarende periode i 2019 er økningen lavest for dem over 60 år. Dette kan henge sammen med regelverket for uttak av alderspensjon og et økt insentiv om å prioritere andre ytelser (Jacobsen, 2018), samt en økt overgang til uføretrygd (Kann og Dokken, 2019). Det kan også delvis skyldes at personer i den eldste aldersgruppen mottar AAP mer stabilt over tid, og at de derfor har relativt sett færre avganger og tilganger enn personer i andre aldersgrupper.

Figur 10. Antall tilganger på arbeidsavklaringspenger (tilgang), etter alder. Antall. 1. kvartal 2011 til 1. kvartal 2020

Kilde: NAV

Blant personer som begynner med arbeidsavklaringspenger er det en reduksjon i andelen som kommer fra sykepenger. Ved utgangen av mars 2020 hadde rundt 54 prosent av alle som fikk innvilget arbeidsavklaringspenger hatt sykepenger i forkant. Dette er en reduksjon på 3 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2019, men det er økning fra andre og tredje kvartal 2019 hvor andelen var så lav som 51 prosent. Det er tydelige sesongvariasjoner i hvor høy andel som kommer fra sykepenger, hvor vi ser at andelen stiger i starten av året og reduseres i løpet av andre og tredje kvartal, før den øker igjen i fjerde kvartal. Det siste halvåret har andelen vært stabil rundt 54 prosent, men basert på tidligere erfaringer forventes det en svak reduksjon de neste 6 månedene. Samtidig hadde hele 32,4 prosent vært registrert som arbeidssøker eller med nedsatt arbeidsevne før tilgang på AAP, en økning på 1,3 prosentpoeng fra 2019. Dette kan i stor grad forklares ved at et stadig økende antall med tilgang til ytelsen vil kunne ha mottatt AAP i en tidligere periode. Disse vil da i mindre grad ha opptjent ny rettighet til sykepenger

under oppholdet fra AAP og vil således vært registrert som at de kommer fra annen status i forkant av ny tilgang. Det henger også sammen med at personer som har avspasert en evt. karenperiode vil kunne komme tilbake på ytelsen etter å ha vært registrert med nedsatt arbeidsevne i 12 måneder.

Dersom vi utelukkende vurderer nye tilfeller, eller personer som ikke tidligere har vært registrert med AAP, så ligger andelen som kommer fra sykepenger relativt stabilt rundt 70 prosent. Vi ser derimot en svak reduksjon i overgangen fra sykepenger fra og med midten av 2018 (se vedlegg 1). Dette kan delvis henge sammen med at regelverksendringene har medført strengere inngangskrav for førstegangssøkende (Lande, 2019). Endringene kan videre ha medført at et økende antall står uten ytelse etter avgang fra AAP, mens de tjener opp rett til ny periode etter avspasert karenstid. Videre ser vi at andelen som tidligere har mottatt AAP og som i perioden før var registrert med nedsatt arbeidsevne øker noe over tid. Dette kan ha en sammenheng med regelverket for karenperiode, men det vil kreve egne analyser å se på den reelle effekten.

Tabell 1. Tilgang på AAP og status 2 måneder før tilgang. Antall totalt og andel i hver tiltaksgruppe. 1. kvartal 2012 til 2020

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I alt	14405	13262	13672	14704	13643	13632	13121	15059	17806
Sykepenger	63,3	64	63	63,3	63,6	62,2	62,7	57	54,2
Arbeidssøker/Nedsatt arbeidsevne	23,7	23,2	23,2	22,7	23,2	24,3	26	31,1	32,4
Annet og ukjent	13,1	12,8	13,8	14	13,2	13,5	11,3	11,8	13,4

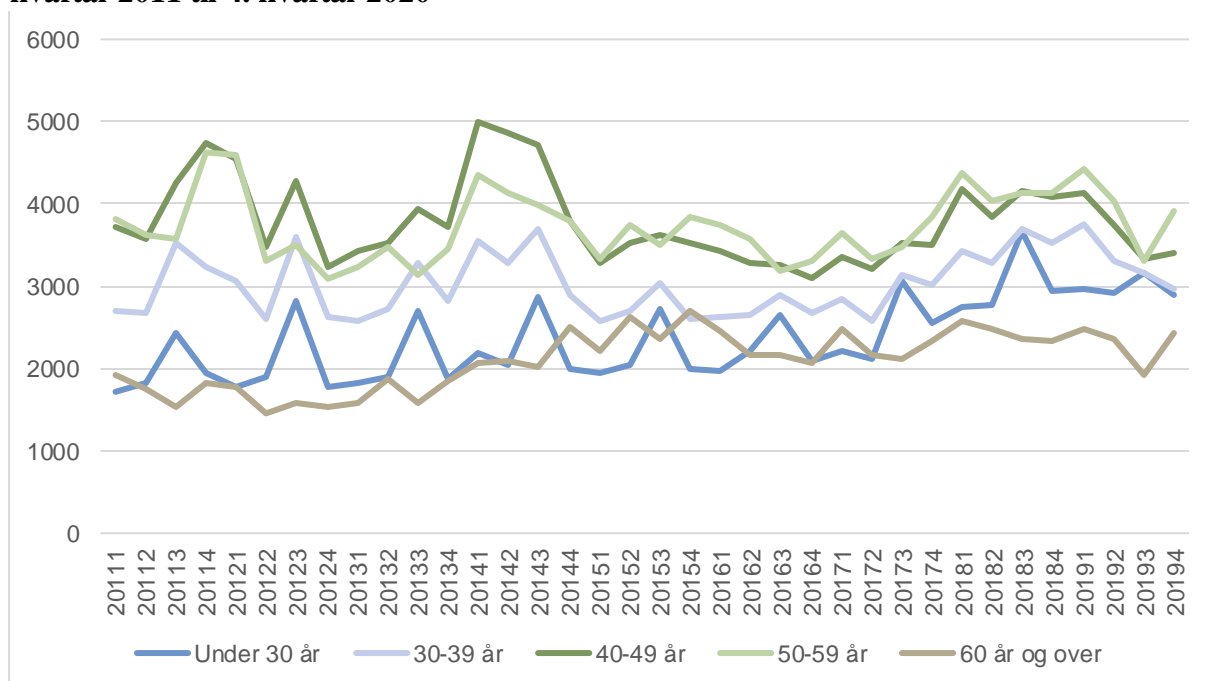
Antall med avgang fra arbeidsavklaringspenger er redusert

I tredje kvartal 2019⁸ var det en total avgang på 15 600, en reduksjon på nær 1 500 fra samme periode i 2019. Dette tilsvarer en nedgang på nær 9 prosent. Den samme reduksjonen så vi for avgangen i tredje kvartal 2019. At vi ser et kraftig fall i avgangen i de siste 6 månedene kan tyde på at den første og innledende effekten regelverksendringene har hatt på beholdningen nå ligger bak oss. Dette kan blant annet forklares ved at antall personer som mottar AAP ut over ordinær periode er kraftig redusert etter 2018 og at avgangen avtar noe når denne gruppen utgjør en lavere andel av total beholdning. Samtidig vil vi kunne oppleve en økt avgang i starten av 2020 da den første gruppen som har mottatt AAP etter §11-12 vil ha brukt opp sin ytelse og da

⁸ Gitt disse definisjonene må vi vente to måneder før vi kan regne avgangstall fra en gitt måned. Vi har derfor bare med avgangstall til og med 3.kvartal 2019 i dette notatet.

må over på AAP etter annen lovparagraf, eller vil ha avgang fra stønaden. Vi forventer også en økt avgang i starten av 2021 når de første som har mottatt AAP i 3 år etter nytt regelverk har brukt opp sin ordinære periode⁹. Vi ser at antall mottakere totalt holder seg relativt stabilt i fjerde kvartal, samtidig ser vi en økning i tilgang. I første kvartal 2020 er tilgangen økt kraftig, og dette har medført en økning i beholdning. Dersom tilgangen øker omtrent i takt med beholdningen tilsier det at avgang i første kvartal 2020 vil holde seg relativt stabil.

Figur 11. Antall avganger fra arbeidsavklaringspenger (avgang), etter alder. Antall. 1. kvartal 2011 til 4. kvartal 2020

Kilde: NAV

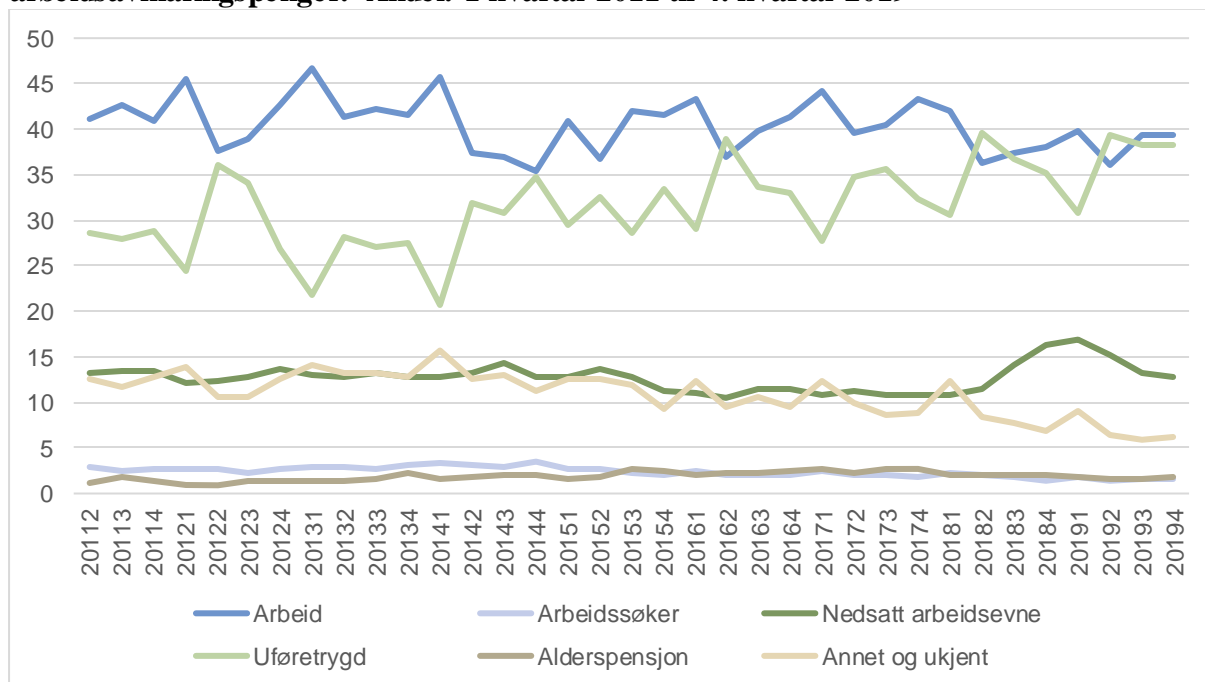
Andelen som mottar uføretrygd etter avgang fra arbeidsavklaringspenger øker

De fleste som slutter å motta arbeidsavklaringspenger vil enten ha overgang til jobb eller uføretrygd. Figur 11 viser denne fordelingen 6 måneder etter at de ikke lenger var registrert

⁹ AAP kan innvilges for 3 år i en ordinær periode. Det er i tillegg mulig å motta AAP etter §11-12 i en periode opp til 2 år, dersom en har blitt avskåret fra å kombinere medisinsk behandling og arbeidsrettet tiltak, eller etter langvarig utredning har startet med hensiktsmessig medisinsk behandling. Stønadsperioden kan også forlenges i inntil to år dersom medlemmet deltar på et opplæringstiltak. Det er i tillegg mulig å motta AAP etter §11-17 i periode som arbeidssøker og §11-18 under behandling av krav om uføretrygd i henholdsvis 6 og 4+4 måneder (<https://lovdata.no/nav/folketrygdloven/kap11>).

med arbeidsavklaringspenger¹⁰. Personer som inngår i beholdningen for 4. kvartal 2019, sluttet derfor på arbeidsavklaringspenger i løpet av 2. kvartal samme år.

Figur 11. Arbeidsmarkedsstatus seks måneder etter avgang fra arbeidsavklaringspenger. Andel. 1 kvartal 2011 til 4. kvartal 2019¹¹

Kilde: NAV

Andelen som går til arbeid er økt marginalt i løpet av 2018 og 2019, etter å ha holdt seg relativt stabilt i perioden mellom 2014 og 2017. Vi ser også at netto overgang til arbeid øker noe, dette gjenspeiler delvis tidligere analyser som har vist en svakt økt sannsynlighet for overgang til arbeid etter innføringen av nytt regelverk i 2018 (Kann og Dokken 2019). Etter regelverksendringene økte andelen som gikk til nedsatt arbeidsevne, men denne er redusert gjennom store deler av 2019, og ligger i fjerde kvartal rundt 3,6 prosentpoeng under tilsvarende periode i 2018. Det er økning i andel som mottar uføretrygd (3 prosentpoeng). For øvrige grupper holder andelene seg relativt stabilt, men det har over tid vært en jevn nedgang i andelen som er registrert med annen ytelse eller uten kjent registrering. Denne reduksjonen starter før 2018 og kan sannsynligvis ikke tilskrives regelverksendringene. Kategorien «annet eller

¹⁰ Se vedlegg A for en oversikt over antall personer med avgang fra arbeidsavklaringspenger og status seks måneder etter.

¹¹ I grafene er det illustrert hva personene gjør 6 måneder etter avgang fra nedsatt arbeidsevne. Status 3 kvartal 2018 er altså for de som hadde avgang fra nedsatt arbeidsevne i 1 kvartal 2013, status 2 kvartal 2018 er for de med avgang 4 kvartal 2017, også videre. I teksten refereres det til statusperiode somer perioden 6 måneder etter avgang fra AAP. Statistikken for tredje kvartal 2019 viser da status for dem som gikk ut i løpet av første kvartal 2019. Tilsvarende gjelder for 2018 og tidligere perioder.

ukjent» inkluderer her blant annet privat forsørgede, studenter, selvstendig næringsdrivende og alderspensjonister.

Færre med lang varighet

Ved utgangen av første kvartal 2020 har i overkant av 40 prosent av personer registrert med arbeidsavklaringspenger mottatt ytelsen i mindre enn 12 måneder. Til sammen 48 400 personer hadde mottatt AAP i mindre enn 1 år, en økning på 5 500 personer fra samme periode i 2019. Vi antar at dette skyldes en økt tilstrømning til ytelsen, og at svært mange av disse enten er nye mottakere av AAP eller begynner ny periode. Den største reduksjonen ser vi fortsatt hos dem som har mottatt arbeidsavklaringspenger i mer enn 5 år. Her ser vi en reduksjon på over 3 700 personer fra samme periode i 2019. Totalt er antall personer med varighet over 4 år redusert med rundt 5 400 personer. I denne gruppen finner vi en overvekt av personer som mottar AAP ut over ordinær periode, mens de er registrert som aktive arbeidssøker eller mens de avventer behandling av søknad om uføretrygd. Det er gruppen som mottar ordinær AAP ut over 4 år som ble særskilt påvirket av regelverksendringene i 2018, og det er også her vi ser den største reduksjonen.

Tabell 2: Mottakere av arbeidsavklaringspenger fordelt på hvor lenge de har mottatt ytelsen. Antall. Mars 2020, og endring fra mars 2019

Varighet	201903	202003	Endring	Endring i prosent
I alt	122 757	118 062	-4695	-3,8
1. år (1-12 mnd)	42 836	48356	5520	12,9
2. år (13-24 mnd)	30 647	29 467	-1180	-3,9
3. år (25-36 mnd)	22 366	20433	-1933	-8,6
4. år (37-48 mnd)	15 226	13491	-1735	-11,4
5. år (49-60 mnd)	5 499	3 852	-1647	-30
Over 5. år (61 mnd -)	6 183	2 463	-3720	-60,2

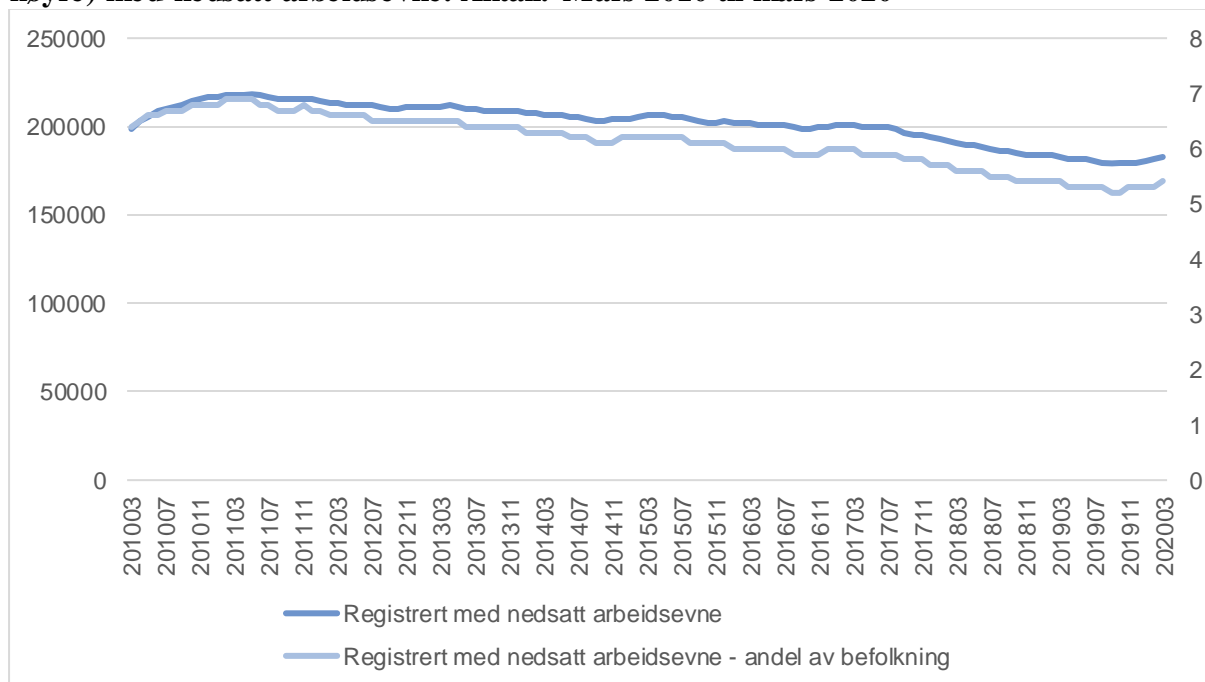
Kilde: NAV

Fortsatt reduksjon i antall personer med nedsatt arbeidsevne

Ved utgangen av mars 2020 var 183 400 personer registrert med nedsatt arbeidsevne (figur 12). Dette er omtrent på nivå med tilsvarende periode i 2019, men antallet er allikevel økt med rundt 3 400 i løpet av kvartalet. Antall personer med nedsatt arbeidsevne lå på 5,4 prosent av befolkningen mellom 18 og 66 år. Dette er stabilt med tilsvarende periode i 2019, men en økning i løpet av kvartalet på 0,1 prosentpoeng. At antall personer med nedsatt arbeidsevne

øker etter at vi har sett en reduksjon over lengre tid kan henge sammen med at ikke alle som kommer tilbake etter endt karenstid var registrert med nedsatt arbeidsevne i perioden før.

Figur 12. Antall personer (akse til venstre) og andel av befolkningen (18-66 år, akse til høyre) med nedsatt arbeidsevne. Antall. Mars 2010 til mars 2020

Kilde: NAV

Lavere andel mottar arbeidsavklaringspenger

Andelen personer registrert med nedsatt arbeidsevne som samtidig mottar arbeidsavklaringspenger er redusert fra tilsvarende periode i 2019. I mars 2020 var 62 prosent i denne gruppen mottakere av arbeidsavklaringspenger. Antallet er redusert med 4 000, eller 2 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2019. Det er spesielt blant mottakere av uføretrygd samt personer som ikke er registrert med annen ytelse hvor vi ser en økning. I begge tilfeller er andelen økt med 1 prosentpoeng, eller henholdsvis 1 300 og 1 600 personer. Det er samtidig en svak økning i personer som mottar dagpenger eller tiltakspenger (i begge tilfeller tilsvarende rundt 600 personer, eller 0,3 %).

Tabell 3: Personer med nedsatt arbeidsevne fordelt på ytelser (justert for dobbelttelling). Antall og andel. Mars 2020

	Nedsatt arbeidsevne	AAP	Uføretrygd	Dagpenger	Tiltakspenger	Annet
Antall 202003	183 326	113642	19600	2229	5746	42109

Andel 202003	100	62	10,7	1,2	3,1	23
Endring fra i fjor. Antall	29	-3999	1252	603	593	1580

Kilde: NAV

Deltakelse i arbeidsrettet tiltak

Ved utgangen av mars 2020 deltok 53 700 av de som var registrert med nedsatt arbeidsevne i en eller annen form for arbeidsrettet tiltak. Dette utgjør 29 prosent av alle personer registrert med nedsatt arbeidsevne, en nedgang på 1 prosentpoeng fra tilsvarende periode i 2019. En større antall av de som ikke er registrert med tiltak er under annen oppfølging, som medisinsk behandling, rehabilitering eller sosial trening. Blant de under 30 år er arbeidspraksis det klart vanligste tiltaket. Rundt 30 prosent av personer registrert med nedsatt arbeidsevne under 30 år som gikk på en eller annen form for tiltak, deltok i arbeidspraksis. Dernest følger opplæring og tilrettelagt arbeid som viktige former for tiltak. Andelen registrert med arbeidspraksis reduseres for de over 60 år, som i økende grad deltar i tilrettelagt arbeid (34 %) eller mottar lønnstilskudd (32 %). Det er generelt færre som deltar i en eller annen form for tiltak blant de eldste aldersgruppene.

Tabell 4. Personer med nedsatt arbeidsevne som deltar i et arbeidsrettet tiltak. Alder og type tiltak. Antall totalt og andel i hver tiltaksgruppe. Mars 2020

	I alt	Under 30 år	30-59 år	60 år og over
I alt	53 672	16 646	34 282	2 744
Arbeidspraksis	22,5	29,9	19,9	10,3
Arbeidsrettet rehabilitering	1	0,5	1,2	1,2
Avklaringstiltak	4,2	2,1	5	8,3
Jobbskaping og egenetablering	0,1	0	0,1	0
Lønnstilskudd	14,5	9,5	15,5	31,6
Oppfølging	17,4	17	18	12,6
Opplæring	18,6	20,8	18,9	1,9
Tilrettelagt arbeid	21,4	20	21,1	33,7
Tilrettelegging	0,3	0,2	0,3	0,4

Kilde: NAV

Vedlegg

A. Definisjoner for hvem som tilhører gruppen med nedsatt arbeidsevne og hvem som kan motta arbeidsavklaringspenger.

Personer med nedsatt arbeidsevne

Begrepet «personer med nedsatt arbeidsevne» omfatter personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid. Bistandsbehovet fastsettes etter en arbeidsevnevurdering og vil omfatte arbeidsrettede tilbud og annen oppfølging som medisinsk behandling, rehabilitering, sosialtrening/oppfølging og tilrettelegging.

Mange blir registrert med nedsatt arbeidsevne etter å ha brukt opp retten til sykepenger, eller fordi de fortsatt trenger tid til rehabilitering eller omskolering. Andre har vært lenge arbeidsledig, men på grunn av helsemessige utfordringer vurderes de å ha ekstra behov for oppfølging for å kunne komme i jobb. Personer som mottar sykepenger eller uføretrygd regnes ikke med i statistikken over personer med nedsatt arbeidsevne, med mindre de mottar arbeidsrettet oppfølging rettet mot personer med nedsatt arbeidsevne.

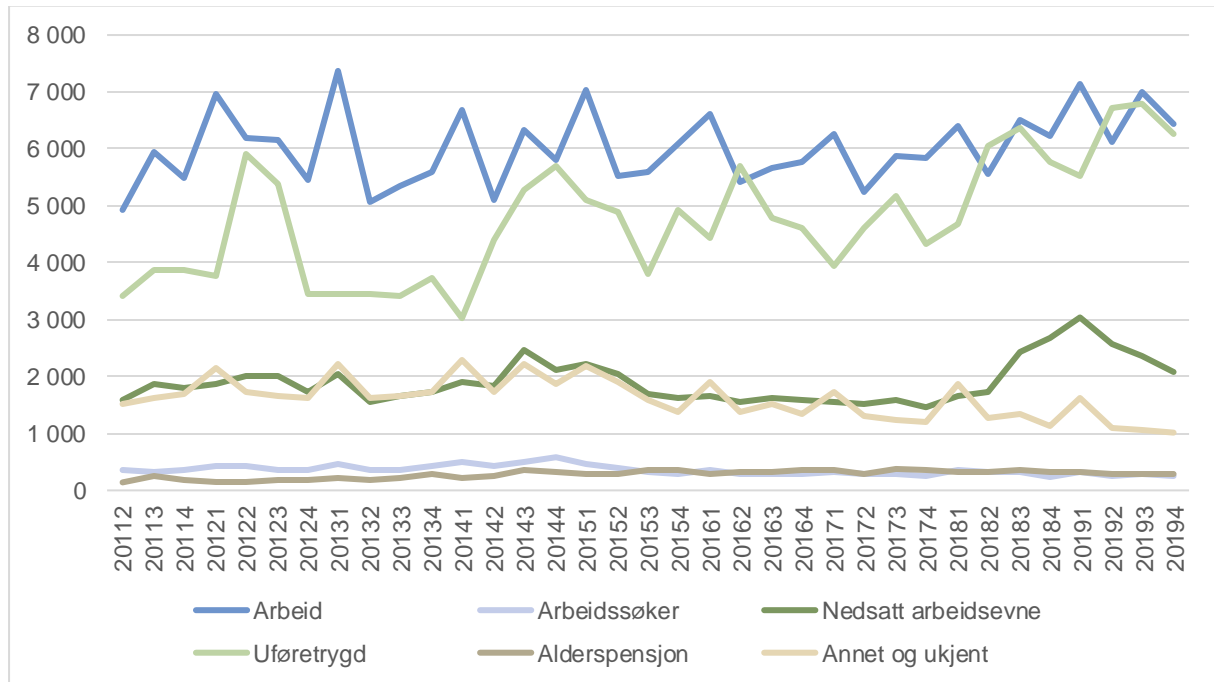
Arbeidsavklaringspenger

Arbeidsavklaringspenger kan innvilges til personer som har fått arbeidsevnen nedsatt med minst femti prosent på grunn av sykdom. Det er et krav at det foreligger en gyldig diagnose i henhold til klassifiseringssystemene ICD 10 og ICPC 2. Det er også et vilkår at man enten er under aktiv behandling, deltar i et aktivt tiltak, eller at man selv etter at dette er prøvd fremdeles anses å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, og får oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten.

Tidligere (før 1.3.2010) mottok personer som var under medisinsk behandling rehabiliteringspenger, mens de som deltok i et arbeidsrettet tiltak mottok attføringspenger. Tidsbegrenset uførestønning kunne innvilges om man, til tross for medisinsk behandling og forsøk på attføring, ikke kunne komme i arbeid i overskuelig framtid, men at det var håp på lengre sikt. Minstestytelsen for arbeidsavklaringspenger er 2G (grunnbeløpet i folketrygden). Fra 1. mai 2018 utgjør 193 766 kr.

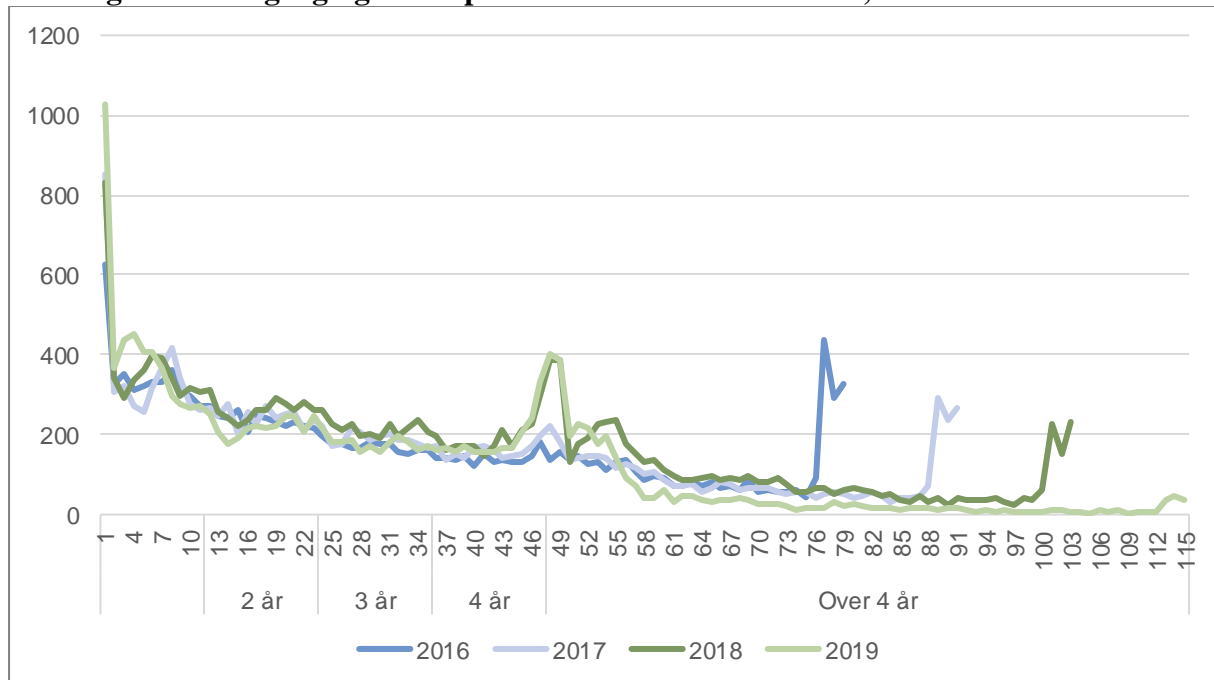
Vedlegg

A. Arbeidsmarkedsstatus seks måneder etter avgang fra arbeidsavklaringspenger. Antall. 1 kvartal 2011 til 3. kvartal 2019

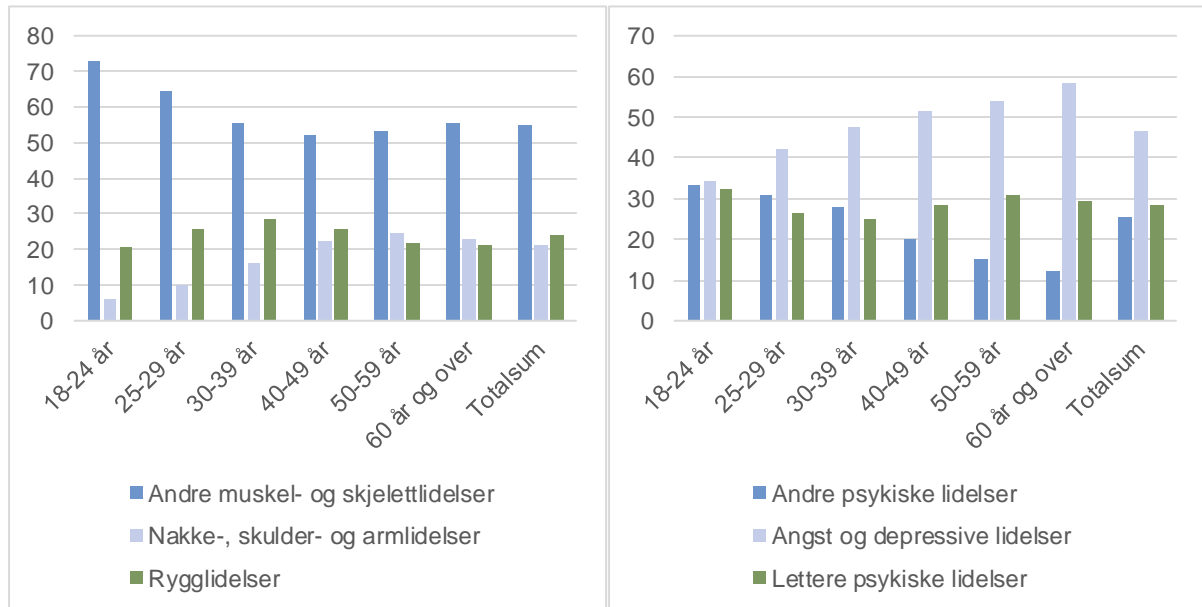
Kilde: NAV

B. Varighet ved avgang og antall personer. Måneder. 4 kvartal, 2016 til 2019.

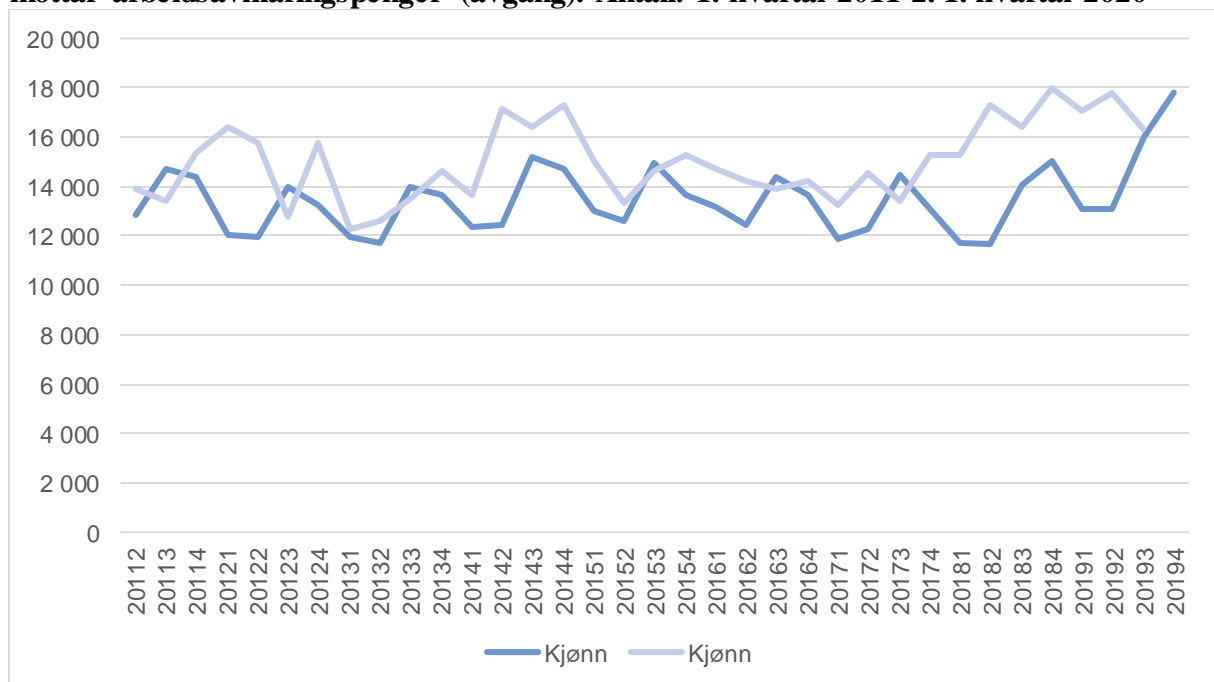
Kilde: NAV

C. Psykiske lidelser og muskel, og skjelettlidelser, undergrupper fordelt på aldersgruppe. Andel. Desember 2019.

Kilde: NAV

D. Antall nye mottakere av arbeidsavklaringspenger (tilgang) og antall som ikke lenger mottar arbeidsavklaringspenger (avgang). Antall. 1. kvartal 2011-2. 1. kvartal 2020

Kilde: NAV

Referanser

Ellingsen, Jostein (2018). «Utviklingen i uføretrygd per 30. september 2013», Statistikknotat, Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Sundell, Therese (2018). «Utviklingen i sykefraværet, 3.kvartal 2018», Statistikknotat, Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Kalstø, Åshild Male Kalstø og Kann, Inger Cathrine (2018). «Færre på helserelevante ytelser – friskere befolkning?», Arbeid og velferd 4/2018, s. 3-18

Jacobsen, Ove (2018). «AFP i privat sektor - Endringer i mottak av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd», Arbeid og velferd 1/2018, s 35-43

Lande, Sigrid (2019). «Færre får innvilget arbeidsavklaringspenger med nytt regelverk», Arbeid og velferd 2/2019, s. 81-98

Kann, Inger Cathrine og Dokken, Therese. «Flere har avsluttet arbeidsavklaringspenger etter regelverksendringene i 2018 - De fleste til uføretrygd eller jobb», Arbeid og velferd 3/2019, s. 41-61

Brage, Søren, Nossen, Jon Petter, Kann Inger Cathrine og Thune, Ola. «Sykefravær med diagnose innen psykiske lidelser 2000-2011», Arbeid og velferd 3/2012, s. 24-37